

י בסיון תשפ"ו
26 במאי 2026

לכבוד :
מנהל/יות התיכונים
מנהל/יות החטיבות העליונות
רכזים/ות ומורים/ות לעברית בחטיבה העליונה

סמסטר ראשון כבר בתיכון¹

[לאתר התוכנית ובו קישור להרשמה](#)

רקע

מטרתה של התוכנית "סמסטר ראשון בתיכון" היא לפתח כישורי למידה אקדמיים, לבסס את תחושת המסוגלות העצמית בהקשר האקדמי ולאפשר צבירת נקודות זכות אקדמיות כבר במהלך הלימודים בתיכון.

רציונל

התוכנית היא נדבך נוסף בתפיסת תחום הדעת **עברית בחינוך העליסודי** בכלל ובחטיבה העליונה בפרט.

על פי תוכנית הלימודים בעברית לחינוך העליסודי, בחטיבת הביניים ניטעים היסודות האורייניים בהבנת הנקרא, בהבעה בכתב ובעל"פה; בחטיבה העליונה נוספת הקומה האקדמית המתבטאת בין השאר בכתיבה הטעונית ובכתיבת סקירת הספרות בבחינת הבגרות. לתלמידים ניתנים הכלים האורייניים האקדמיים המסייעים להם בלימודיהם בתיכון ובהגיעם ללימודים האקדמיים במוסדות להשכלה גבוהה. דרישת הסף במרבית החוגים והפקולטות היא עדיין קורס בסיסי באוריינות אקדמית או בכתיבה אקדמית, אשר חופף בתכניו לתכנים שנלמדים בתיכון.

תוכנית **סמסטר ראשון בתיכון** מאפשרת ללמד את הקורס האקדמי בשיעורי עברית בכיתה עלידי המורה לעברית ועלפי מערכת השעות, וכך הציון בקורס האקדמי יהיה רכיב בציון הבגרות במקצוע וגם יקנה לו **6 נקודות זכות אקדמיות** (נק"ז) באוניברסיטת הפתוחה.

מבנה הלמידה

במהלך שיעורי עברית בכיתות י-יא ילמדו התלמידים בקורס האקדמי של האוניברסיטה הפתוחה "**קריאה וכתיבה אקדמית**". שיעורי הקורס ישתלבו בשעות עברית עלפי מערכת השעות במקום שיעורי הבנה והבעה (בכיתה י מחליף הקורס את תלקיט ההבנה וההבעה). את הקורס ילמדו המורים/ות לעברית בכיתותיהם האורגניות. הוראת תוכני הקורס האקדמי יתחילו לקראת

¹ למשרד החינוך ולאוניברסיטה הפתוחה שמורה הזכות לעדכן פרטים הנוגעים למתווה התוכנית, למבנה ולתכנים ככל שיידרשו וככל שיימצא לנכון. כל עדכון שכזה יוצג מראש למורים שילמדו בתוכנית.

* גם אם המסמך מנוסח בלשון נקבה, הוא מכוון הן למורות הן למורים המלמדים עברית בחטיבות העליונות.

המחצית השנייה של כיתה י ויסתיימו בתום המחצית הראשונה של כיתה י"א. בסוף כיתה י"א ייגשו התלמידים לבחינת הבגרות ה"מקוצרת" שתכלול רק את הפרקים הלשוניים.

התוכנית ה"רגילה"	סמסטר ראשון בתיכון - עברית
כיתה י	כיתות י
30% – ציון פנימי, בית ספרי	30% – ציון פנימי, בית ספרי
<ul style="list-style-type: none"> תלקיט כתיבה חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות 	<ul style="list-style-type: none"> חטיבה לשונית אחת: תחביר או צורות
כיתות י-י"א	כיתות י-י"א
70% - ציון חיצוני (+ ציון "מגן" בית ספרי):	35% הקורס "קריאה וכתיבה אקדמית" מטלות בבדיקת המורה + מבחן מסכם של האו"פ (במועד חורף י"א)
בחינת בגרות:	35% בחינת בגרות "מקוצרת" בחינת בגרות (בקיץ י"א בלבד) הכוללת –
<ul style="list-style-type: none"> הבנת הנקרא כתיבה ממוזגת לשון – שם המספר + החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות 	<ul style="list-style-type: none"> שם המספר לשון – החטיבה הלשונית האחרת: תחביר או צורות

חלוקת השעות*	
כיתה י	כיתה י"א
2 ש"ש – הקורס האקדמי 1 ש"ש – לשון	1 ש"ש – הקורס האקדמי 2 ש"ש – לשון
בית ספר שהקצה עד היום לשיעורי עברית שעות הוראה נוספת מעבר ל6 ש"ש במשך השנתיים, ימשיך להקצות אותם וחלוקת השעות תיעשה בהתאם.	

* היקף התכנים הנלמדים בקורס מחייב הקצאת 3 ש"ש לפחות בכיתה י ו-3 ש"ש לפחות בכיתה י"א. אם הוקצו שעות נוספות להוראת עברית, מומלץ להמשיך ולהקצות אותן להוראה בתוכנית.

תפקיד המורה

המורה לעברית היא המורה בקורס. המורות יקבלו גישה מלאה לאתר הקורס ולתכניו. האתר יספק למורה ערכות מלאות הכוללות מערכי שיעור, מגוון תרגילים וחומרי העשרה. המורים יקבלו הדרכות ותמיכה מלאה של צוות האוניברסיטה הפתוחה. המורות יבדקו שתי מטלות בכל מחצית (בסך הכול – ארבע מטלות).

הכשרה

כל המורים בתוכנית מחויבים להשתתף בהכשרה במהלך השנתיים בתוכנית (ההכשרה נושאת גמול השתלמות בהיקף 60 שעות בשנה הראשונה ו-30 שעות בשנה השנייה). ההכשרה כוללת מפגשים בזום ומפגשים פנים אל פנים בקמפוס האוניברסיטה הפתוחה ברמת אביב. **אי אפשר ללמד בתוכנית ללא השתתפות בהכשרה, ואי אפשר להשתתף בהכשרה בלי ללמד בתוכנית.**

הערכה

- שתי מטלות במחצית הראשונה ומטלה אחת במחצית השנייה, בסך הכול – שלוש מטלות בבדיקת המורה.
- מבחן מסכם בבדיקה חיצונית של האוניברסיטה.

הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות, והציון לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת נקודות בונוס בהתאם להחלטת משרד החינוך. (הציון הסופי במקצוע יהיה שקלול של שלושת הרכיבים האלה: הערכת פנימית (30%), ציון הקורס + הבונוס (35%) וציון בחינת הבגרות "המקוצרת" (35%).

למה התוכנית כדאית לתלמידים?

- ✓ התוכנית מציעה לתלמידים העמקה של כישורי הקריאה והכתיבה האקדמיות שישרתו אותם בלימודיהם בתיכון, לרבות במשימות ובמטלות בתוכנית ההיבחנות הגמישה במקצוע מדעי הרוח.
- ✓ התלמידים זכאים להכרה אקדמית (אקדמיטציה) על לימודיהם באוניברסיטה הפתוחה (6 נק"ז). *הזכאות להכרה האקדמית היא מציון 60 במבחן המסכם בקורס.
- ✓ הלומדים בתוכנית יקבלו בונוס לציון הקורס כשזה יומר לציון בתעודת הבגרות.
- ✓ בבחינת הבגרות החיצונית ייבחנו התלמידים רק על פרקי הלשון (באחת מחטיבות הלשון).
- ✓ התלמידים בקורס הם במעמד סטודנט של האוניברסיטה הפתוחה.

למה התוכנית כדאית למורים?

- ✓ המורים יקבלו הכשרה ייעודית להנחיית הקורס, שתוכר גם לצורך גמול.
- ✓ המורים ייהנו מחומרי הוראה מקצועיים, הכוללים מערכי שיעור, מצגות ותרגילים, שיהפכו את מלאכת ההוראה קלה יותר.
- ✓ המורים יזכו להוביל את תלמידיהם בתוכנית ייחודית ראשונה מסוגה בישראל.

תוכני הקורס

הקורס פותח עלידי צוות האוניברסיטה הפתוחה והותאם לתלמידי התיכון: הקורס הסמסטריאלי של האוניברסיטה הפתוחה התרחב לשתי מחציות בית-ספריות (מחצית ב של כיתה י ומחצית א של

כיתה י"א). ההתאמות הללו יאפשרו לתלמידי התיכון לעמוד בהצלחה באתגר האקדמי של התוכנית.

הקורס כולל שש יחידות לימוד עיקריות:

מבנה הקורס

01 – הטקסט האקדמי
 02 – הפקת ידע מטקסט אקדמי
 03 – כתיבת תשובות לשאלות
 04 – כתיבה טובה: פיתוח וניסוח תשובות
 05 – פענוח מאמר אקדמי
 06 – כתיבת טקסט עצמאי

פיתוח הקורס:
 - ליאת הרט
 - ד"ר נורית מלניק
 - ד"ר מיכל בן שאול
 - ד"ר מירב אור אמרגי
 - ד"ר הודא אבו-מוך

מבנה הקורס

פיתוח הקורס:
 • ליאת הרט
 • ד"ר נורית מלניק
 • ד"ר מיכל בן שאול
 • ד"ר מרב אור אמרגי
 • ד"ר הודא אבו-מוך

01 הטקסט האקדמי
 02 הפקת ידע מטקסט אקדמי
 03 כתיבת תשובות לשאלות
 04 כתיבה טובה: פיתוח וניסוח תשובות
 05 פענוח מאמר אקדמי
 06 כתיבת טקסט עצמאי

יחידה 1
הטקסט האקדמי

- יחסים בין טקסטים
 - שפת הטקסט
 - זיהוי השיח של התחום
 - כתיבת רשימה ביבליוגרפית
 - זיהוי מבנה לוגי של טקסט
 - סוגי מידע בטקסט אקדמי
 - הבחנה בין עבודות לפרשנות

יחידה 1
הטקסט האקדמי

יחסים בין טקסטים
 • שפת הטקסט
 • זיהוי השיח של התחום
 • כתיבת רשימה ביבליוגרפית
 • זיהוי מבנה לוגי של טקסט
 • סוגי מידע בטקסט אקדמי
 • הבחנה בין עבודות לפרשנות

יחידה 2
הפקת ידע מטקסט אקדמי

- זיהוי עיקרון מארגן בתוכן עניינים
 - שחזור מבנה של תוכן עניינים
 - פסקת פתיחה ופסקת סיכום
 - קריאה מקדימה – תקציר המאמר
 - קריאה מדגמית – כותרת משנה
 - זיהוי משפטי מפתח בפסקה
 - זיהוי מילות קישור
 - רישום הערות בשולי הטקסט
 - הערכת סיכום מילולי
 - יצירת סיכום גרפי
 - יצירת סיכום אינטגרטיבי

יחידה 2
הפקת ידע מטקסט אקדמי

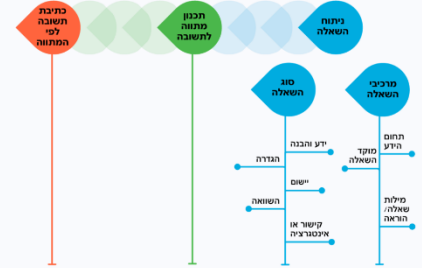
זיהוי עיקרון מארגן בתוכן עניינים
 • שחזור מבנה של תוכן עניינים
 • פסקת פתיחה ופסקת סיכום
 • קריאה מקדימה - תקציר המאמר
 • קריאה מקדימה - כותרת משנה
 • זיהוי משפט מפתח בפסקה
 • זיהוי מילות קישור
 • רישום הערות בשולי הטקסט
 • הערכת סיכום מילולי
 • יצירת סיכום גרפי
 • יצירת סיכום אינטגרטיבי

יחידה 3 כתיבת תשובות לשאלות

- ניתוח מרכיבי השאלה
- הקשר בין ניתוח שאלה לתשובה טובה
- ניתוח וסיווג שאלות
- מתווה לתשובה לפי סוג השאלה
- כתיבת תשובה לפי המתווה
- ניתוח תשובה לשאלה

יחידה 3 כתיבת תשובות לשאלות

- ניתוח מרכיבי השאלה
- הקשר בין ניתוח שאלה לתשובה טובה
- ניתוח וסיווג שאלות
- מתווה לתשובה לפי סוג השאלה
- כתיבת תשובה לפי המתווה
- ניתוח תשובה לשאלה

יחידה 4 כתיבה טובה – פיתוח וניסוח תשובות

- כתיבת פרפרזה
- משלב אקדמי
- סימני פיסוק
- תיקון משפטים
- חלוקת תשובה לפסקאות
- סידור משפטים בפסקה
- מילות קישור
- שימוש במאזכרים
- הערכת תשובות

יחידה 4 כתיבת טובה - פיתוח וניסוח תשובות

- כתיבת פרפרזה
- משלב אקדמי
- סימני פיסוק
- תיקון משפטים
- חלוקת טקסט לפסקאות
- סידור משפטים בפסקה
- מילות קישור
- שימוש במאזכרים
- הערכת תשובות

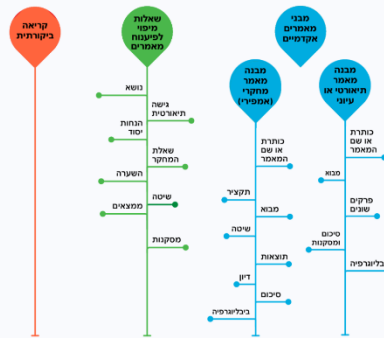

יחידה 5 פענוח מאמר אקדמי

- חיפוש מקורות אקדמיים
- זיהוי סוג מאמר
- זיהוי מבנה המאמר
- קריאה מקדימה – הכותרת והתקציר
- קריאה מעמיקה – המבוא
- קריאה מעמיקה – שיטת המחקר ותוצאותיו
- קריאה מעמיקה – הדיון

יחידה 5 פענוח מאמר אקדמי

- חיפוש מקורות אקדמיים
- זיהוי סוג מאמר
- זיהוי מבנה המאמר
- קריאה מקדימה - הכותרת והתקציר
- קריאה מעמיקה - המבוא
- קריאה מעמיקה - שיטת המחקר ותוצאותיו
- קריאה מעמיקה - הדיון

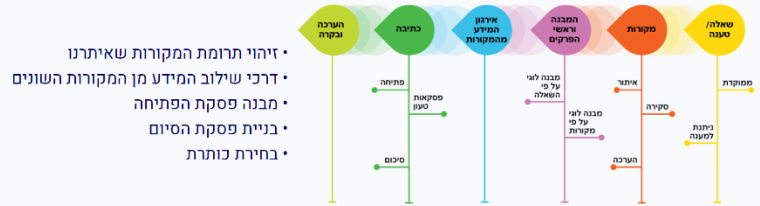
יחידה 6

כתיבת טקסט עצמאי

- זיהוי תרומת המקורות שאיתרנו
- דרכי שילוב המידע מן המקורות השונים
- מבנה פסקת הפתיחה
- בניית פסקת הסיום
- בחירת כותרת

יחידה 6

כתיבת טקסט עצמאי

בעמודים שבהמשך תוכלו למצוא **שאלות ותשובות** בנושא. בכל שאלה נוספת אפשר לפנות לח"מ או למדריכות במחוזות.

בכבוד רב,

תומר בוזמן

מפמ"ר עברית בחינוך העליסודי

העתקים:

ד"ר טלי יניב, יושבת ראש המזכירות הפדגוגית
קרן דדיה, מנהלת אגף אקדמיזציה ולמידה דיגיטלית
ד"ר ציונה לוי, מנהלת אגף שפות
גב' אהובה דור, מדריכה ארצית – מרכזת 'סמסטר ראשון בתיכון' עברית ומיזם הכתיבה

שאלות ותשובות

ש האם נקודות הזכות האקדמיות תקפות רק ללימודים באוניברסיטה הפתוחה או גם בשאר המוסדות להשכלה גבוהה הארץ?

ת אלה נקודות זכות אקדמיות מטעם האוניברסיטה הפתוחה. הכרה בנקודות האקדמיות הללו במוסדות האחרים היא תלוית מוסד, חוג ותוכנית לימודים. עלפירוב המוסדות האקדמיים נוהגים להכיר בנקודות זכות של האוניברסיטה הפתוחה.

ש תלמידי לומדים במקצועות מדעיים-טכנולוגיים - האם הקורס רלוונטי להם?

ת זהו קורס שמשלב בלימודי הלשון לבגרות. הוא מחליף רכיב בגרות. כך שכל התלמידים יכולים ללמוד בו בלי קשר למסלול המגמה.

ש האם תוכל רק כיתה אחת מתוך השכבה להצטרף לתוכנית?

ת כן

ש האם התוכנית מחייבת לימוד כיתות שלמות או שניתן גם ללמד קבוצת תלמידים חלוצה?

ת התוכנית מיועדת לכיתות שלמות כחלק מההוראה לקראת בחינת הבגרות. היא לא מיועדת לקבוצת תלמידים מהכיתה או לתלמידים בודדים. אפשר ליצור כיתה אורגנית (כמו הקבצה) שתורכב מתלמידים מכל אחת מכיתות השכבה.

ש יש סילבוס מסודר?

ת סילבוס מסודר יינתן לנבחרת המורים שתלמד בקורס.

ש האם לציון באוניברסיטה הפתוחה ניתן הבונוס?

ת הציון הסופי בקורס ייזקף לזכות התלמיד בחישוב נקודות הזכות האקדמיות. הציון לבגרות יהיה ציון הקורס בתוספת בונוס. **תנאי לקבלת נקודות הזכות האקדמיות הוא ציון 60 במבחן המסכם.**

ש האם המורים זכאים לגמול מיוחד?

ת המורים זכאים לגמול ההכנה לבגרות. גמול המורים לא משתנה ולא נפגע. על ההשתלמות יקבלו המורים גמול השתלמות.

ש התכנים מתאימים לבתי הספר החרדיים?

ת יש להתייעץ עם המפקחת על החינוך העצמאי ולקבל אישורה.

ש האם תוכנית זו תמיר את התלקיט?

ת התוכנית ממירה את פרקי ההבנה וההבעה בתוכנית ה-30%

ש האם צריך מחשב לכל תלמיד בכל שיעור?

ת לא, אך תידרש גישה למחשבים בשיעורי הבית, בהגשת המטלות ובתרגולים. הלמידה בכיתה תונחה עלידי המורה.

ש איך אפשר ללמד בתוכנית באופן שוטף ללא מחשב בכל שיעור?

ת לתלמידים בתוכנית תינתנה חוברות הכוללות את מקראת הטקסטים ותרגולים.

ש האם כיתות מב"ר תוכלנה להצטרף לתוכנית?

ת כן. מורות בכיתות מב"ר יזכו לליווי והדרכה גם מטעם מדריכה מאגף שח"ר.

ש כמה מטלות יצטרך התלמיד להגיש?

ת על התלמיד להגיש לפחות ארבע מטלות. נוסף עליהן יתקיים מבחן מסכם שיתקיים באוניברסיטה הפתוחה.

ש האם קיים ציון שנתי להערכה החיצונית? מה משקלו?

ת לניגשים לבחינת הבגרות החיצונית (על פרקי הלשון) יינתן ציון "מגן" כמו בכל בחינת בגרות.

ש האם בסוף כיתה י אפשר להחליט לא להמשיך בתוכנית? במקרה זה – האם הציון של סוף כיתה

י הוא ציון 30%?

ת אפשר להחליט שלא ממשיכים בתוכנית בכיתה י"א. במקרה זה הציון של כיתה י יישלח כציון ה־30% רק אם מולאו כל החובות של כיתה י הן במסגרת הקורס הן בהוראת התכנים הלשוניים של תוכנית ה־30%.

ש למה לא להתחיל את הקורס מייד בתחילת כיתה י?

ת הקורס מתחיל לקראת המחצית השנייה של כיתה י. המחצית הראשונה תוקדש ללימודי הלשון או לתכנים נוספים מתוכנית הלימודים שאינם נכללים בקורס.

ש איפה החלק הלשוני של כיתה י בא לידי ביטוי?

ת החלק הלשוני עלפי תוכנית הלימודים של ה־30% יילמד במקביל לקורס בשעות הוראת המקצוע. ישנם גם תכנים לשוניים שישולבו במהלך הקורס, תכנים המשרתים את הבנת הנקרא ואת הכתיבה.

ש האם יהיו מועדי ב או מנגנון לשיפור ציון?

ת כן, כנהוג באקדמיה.

ש האם ההשתתפות בקורס כרוכה בתשלום מצד התלמידים?

ת לא. התוכנית אינה כרוכה בתשלום התלמידים או הוריהם.

ש האם המורים יקבלו מחוון בדיקה מסודר לבדיקת המטלות?

ת כן

ת האם ההשתלמות למורים תיערך במחצית א של כיתה י?
ש ההשתלמות למורים בכיתה י ובכיתה י"א מתקיימת במשך כל השנה.

ש האם התוכנית מתאימה למי שמגיש במועד חורף?

ת לא

ש המחצית השנייה של כיתה י"א (עד מועד הבגרות) מאוד קצרה...

ת ראו את ההצעה לחלוקת השעות בעמוד 2 במסמך זה. אין הכוונה שרק במחצית ב לומדים את התכנים הלשוניים. התכנים הלשוניים נלמדים מתחילת השנה במקביל לקורס. גם כיום כל התכנים לבחינת הבגרות נלמדים במקביל מתחילת השנה.

ש האם יש אפשרות להצטרף להכשרת המורים מבלי ללמד בפועל את הקורס (בחשיבה עתידית להגיע ללימוד לשנה שלאחר מכן לאחר התנסות בחומרים)?
ת לא. ההכשרה מיועדת רק למורים המלמדים בתוכנית.

ש אם כל הצוות או כמה מורים מהצוות מלמדים בתוכנית, האם די שרק רכז/ת המקצוע או אחד המורים יצטרפו להכשרה וינחו את שאר מורי הצוות?
ת לא. מורה שלא ישתלם בתוכנית, לא יוכל ללמד במסגרתה.

ש האם ההשתתפות בתוכנית עשויה להעניק לתלמידים שילמדו בה כלים המותאמים במידה רבה יותר לכתיבת עבודת גמר (ברמת 5 יחידות בגרות)?

ת כן

ש יש תלמידים בכיתה הטרוגנית שלא מתאימים לתוכנית הזו ואולי ינשרו באמצע...מה עושים?
ת מה שעושים עם תלמידים שנושרים באמצע הלימודים בתוכנית הרגילה לבגרות: על בית הספר לדאוג לשיעורי תגבור, סיוע פרטני, השתתפות במחצית השלישית, השלמת הבגרות הכללית המלאה וכדומה. תלמיד שלא יעמוד במטלות הקורס ייגש לבגרות המלאה.

ש האם אפשר להחיל את התוכנית על שיעורי עברית בכיתה ט מדעית (נחשון)?
ת לא.

ש מה קורה אם תלמידים רבים נכשלים בקורס?
ת הם ייגשו לבחינת הבגרות הרגילה והמלאה שלא במסגרת התוכנית.

ש היכן תתקיים ההכשרה למורים? האם היא תתקיים בזום?

ת השתלמות המורים תהיה מקצתה מקוונת ומקצתה פנים אל פנים. יתקיימו ארבעה מפגשים פנים אל פנים בקמפוס האוניברסיטה הפתוחה ברמת אביב בהשתלמות של השנה הראשונה (כיתה י'), ושלושה מפגשים פרונטליים בהשתלמות של שנה שנייה (כיתה י"א). שאר המפגשים יתקיימו בזום. **ההשתתפות במפגשים היא חובה.** מועדים יימסרו מראש, כמובן.